

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยรูปแบบการฟื้นฟูป่าต้นน้ำภูหินเหล็กไฟโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนาเจริญ ตำบลลำโรง อำเภอนิเวศน์ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศน์ สภาพพื้นที่ ทรัพยากรป่า แหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์ความสัมพันธ์และเชื่อมโยงในพื้นที่ป่าชุมชนภูหินเหล็กไฟ (2) เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของการเสื่อมโทรมของป่าชุมชนภูหินเหล็กไฟ (3) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนภูหินเหล็กไฟ (4) เพื่อหารูปแบบการฟื้นฟูป่าชุมชนภูหินเหล็กไฟให้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำให้ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนาเจริญ

จากการทำงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้ชาวบ้านและทีมวิจัยมีความรู้มีประสบการณ์ในการทำงานมากยิ่งขึ้น มีองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศน์ สภาพพื้นที่ ทรัพยากรป่า แหล่งน้ำ รู้จักสาเหตุที่ทำให้ป่าเสื่อมโทรม ค้นพบองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการใช้ประโยชน์ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างป่ากับคน เกิดรูปแบบการฟื้นฟูป่าชุมชนภูหินเหล็กไฟให้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำ 4 รูปแบบ คือ (1) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบด้วย 1) วิถีชุมชนกับการลาดตระเวนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า และเพื่อป้องกันการบุกรุกของชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียง 2) จัดทำกลุ่มส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านได้ยึดเป็นอาชีพเสริม ภายในครอบครัว และเพื่อนำเงินอีกส่วนหนึ่งไปเป็นทุนในการพัฒนาป่าชุมชน คือ กลุ่มจักสานเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน และ กลุ่มถักไม้กวาดดอกหญ้า 3) อบรมเยาวชนและคนในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ป่า เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ป่า อันนำไปสู่การจัดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ชาวบ้านเกิดความรักความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกันมากยิ่งขึ้น (2) สร้างความเข้าใจกับชุมชนภายนอก ประกอบด้วย 1) การทำแนวเขตป่าชุมชนบ้านนาเจริญอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนข้างเคียง เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแบ่งเขตพื้นที่ป่าชุมชน และเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนหรือหมู่บ้านใกล้เคียงรู้จักเขตแดน รวมทั้งการทำป้ายบอกเขตป่าแต่ละเขต แบ่งเป็นแนวเขตที่บริเวณป่าใช้สอย แนวเขตบริเวณป่าถาวร และแนวเขตที่บริเวณป่าโคกทำเลเลี้ยงสัตว์ (3) ปรับปรุงกฎกติกาการจัดการป่าชุมชนให้เหมาะสมและมีส่วนร่วมจากชุมชน ประกอบด้วย 1) ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมกฎระเบียบให้เหมาะสมต่อการอนุรักษ์ดูแล เพื่อปรับปรุง / แก้ไข / เพิ่มเติม กฎระเบียบที่ยังไม่เหมาะสมกับการบริหารจัดการป่า และเพื่อเปลี่ยนกฎระเบียบให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น และ (4) ฟื้นฟูระบบนิเวศภูหินเหล็กไฟ ประกอบด้วย 1) การปลูกต้นไม้และกล้วยไม้เพื่อเพิ่มปริมาณพันธุ์ไม้ในป่าให้มากขึ้น โดยการปลูกต้นไม้จะปลูกบริเวณใกล้ริมห้วย บริเวณป่าใช้สอย และบริเวณป่าถาวร ส่วนกล้วยไม้ ปลูกบริเวณ ป่าถาวร บริเวณป่าใช้สอย และทำเลเลี้ยงสัตว์ และมีข้อตกลงของชุมชนว่าจะจัดกิจกรรมปลูกป่าปีละครั้ง ซึ่งจะปลูกในวันพีชมงคลของทุกปี 2) ปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันดินพังทลายใต้แหล่งน้ำ เพื่อฟื้นฟูน้ำและดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากปลูกบริเวณต้นเขื่อน และบริเวณปลายเขื่อน 3) ตรวจคุณภาพคุณภาพน้ำทุก 3 เดือน เพื่อ

ตรวจหาว่าน้ำบริเวณเขื่อนต้นน้ำมีความเหมาะสมในการอุปโภค บริโภคโดยการตรวจสอบความเป็นกรด – เบส ของน้ำ 4) กรองน้ำ เพื่อเก็บกักเศษใบไม้ กิ่งไม้ที่ไหลทับถมลงในบริเวณเขื่อนต้นน้ำเพื่อป้องกันการตื้นเขินของแหล่งน้ำ